

Левченко Юрій Олександрович, завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

СИСТЕМНІСТЬ ЯК ІДЕНТИФІКАЦІЙНА ОЗНАКА КОРУПЦІЇ

Корупція становить системну загрозу безпеці та стабільності держави й суспільства в Україні, адже згубно впливає на національну економіку, ставить у нерівне становище корумпованих і чесних підприємців, підриває конкуренцію на зовнішньому та внутрішньому ринках, створює негативний імідж країни на міжнародній арені. Вона знижує рівень життя населення, загострюючи проблеми соціальної нерівності, глобального зuboжіння, водночас, детермінує злочинність. Саме тому тема корупції в Україні є однією з найактуальніших, а протидія цьому явищу є першочерговою проблемою, на розв'язання якої спрямовано діяльність державного апарату.

Останніми роками жоден документ, що характеризує соціально-економічну та політичну ситуацію в Україні, а також рівень злочинності, не обходиться без згадки про корупцію. Водночас тлумачення як власне поняття корупції, так і її ознак у науковій літературі різняться.

На нашу думку, дослідження сутності корупційної поведінки, на якій ґрунтується виокремлення цього феномену з-поміж інших суспільно небезпечних явищ, є одним із найважливіших завдань кримінологічної науки, теоретико-методологічною підставою розроблення ефективного комплексу заходів з протидії корупції.

Обґрунтовуючи необхідність цілеспрямованого вивчення правопорушень, що у своїй сукупності утворюють корупцію, слід акцентувати увагу на змістовому аспекті аналізованого феномену. Для цього слід з'ясувати принципові питання, що стосуються визначення специфічних кримінологічно значущих інтеграційних ознак цього явища.

Досліджуючи такі ознаки, В. Д. Гвоздецький вважає, що корупція: має соціальну зумовленість (є продуктом соціального життя, коли відокремлення управлінських функцій у різних сферах породжує можливість посадової особи розпоряджатися ресурсами та приймати рішення не в інтересах суспільства, а керуючись власними корисливо-егоїстичними мотивами); має свою соціальну ціну, яку платить суспільство за її існування; істотно впливає на найважливіші соціальні процеси; має історичні витоки і глобальний характер, є правовим, економічним, політичним, психологічним і моральним явищем; наділена властивістю пристосовуватися до соціальних реалій, постійно мімікрувати та видозмінюватися [1, с. 139].

На думку В. М. Трепака, до ідентифікаційних ознак корупції належать такі: вона є соціальним явищем; наділена системністю; спричиняє дисфункцію процесів соціального управління в усіх сферах життя суспільства; є виявом множинності корисливих зловживань службовими повноваженнями в державному, муніципальному і приватному секторах, різних форм підкупу-продажності службовців; має прихований, таємний характер; наділена соціально-конструктивними властивостями [2, с. 139].

Варто акцентувати увагу саме на системному характері корупції, що визначено її структурою і характером соціальних зв'язків, адже корупційні зв'язки в корумпованих системах не довільні, вони пов'язані з тими місцями соціального простору, де відбувається локалізація фінансових ресурсів і відповідних управлінських функцій.

Внутрішня стійкість корупційної системи зумовлена жорсткими внутрішніми зв'язками її елементів, створенням тісних особистих відносин і кругової поруки чиновників, що продають власні адміністративні можливості. Корупційній системі притаманна внутрішня стійкість, передусім, за рахунок ієрархізації, виокремлення рівнів корупційних зв'язків.

В Україні корупція є структурованою і чинить системний вплив на представників влади й управлінців, саме тому вона із суспільно не прийнятної поведінки поступово перетворюється на правило і стає звичним способом розв'язання життєвих проблем, нормою функціонування влади, частиною життя суспільства. Як соціальне явище корупція існує в певних інституційних межах, у яких правові, економічні, політичні, соціальні процеси впливають на неї, а корупція позначається на праві, економіці, політиці, ідеології, суспільній психології тощо.

Зауважимо, що застосування системного підходу створює можливості для об'єктивного вивчення феномену корупції, а отже, і теоретичного розв'язання проблеми протидії їй, а також практичного застосування відповідних заходів. Якщо ж такі заходи не відповідають сутності об'єкта протидії, очевидно, що вони не спроможні дієво впливати на цей об'єкт. Відповідно до зазначеного підходу явища, об'єкти дослідження розглядають як систему, між елементами якої наявні взаємозв'язки. Усі складові такої системи взаємодіють між собою та взаємозалежні.

Протидія корупції за своєю сутністю є специфічною сферою соціального управління. Саме тому ця діяльність має передбачати не розрізнений, хаотичний набір репресивних і превентивних заходів, а складну систему, наділену властивостями для саморозвитку та саморегуляції, у

сукупності утворену певними заходами та суб'єктами, які мають різну організаційно-структурну форму й різняться за правовим статусом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. [Гвоздецький В. Д.](#) Корупція як соціальне, психологічне і моральне явище / В. Д. Гвоздецький // [Актуальні проблеми держави і права](#). – 2012. – Вип. 63. – С. 139–145.
2. Трепак В. М. Ідентифікуючі ознаки корупції: визначення та характеристика / В. М. Трепак // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015. – Вип. 35. – Ч. II. – Т. 3. – С. 109–112. – (Серія «Право»).

